מסורת השס

עין משפט נר מצוה

לא א מיי׳ פ״מ מה׳ עדות סלכה ז סמג עשין קי׳:
לב ב מיי׳ שם סלכה א סמג שם עוש״מ סימן לח:
לג ג מיי׳ שם סלכה ב:

לעיל ג. [וש״נ בפרש״י]

[סנהדרין י. וש״נ]

[גרסי עקיבא דאמר לין דמן לאסור מטלי לאסור קשה ועיין תוס׳ מנחות פכ: ד״ה ואמאי כו׳ ובתוספות ובמזרחי ט. ד״ה ומה בכך כו׳ ועי׳ עוד תוס׳ יבמות מה. ד״ה אמר ליה שהיתה נל״ש]

*אחרי ר״ס ד״ה ומה בכך כו׳ ועי׳ עוד תוס׳ יבמות מה. ד״ה אמר ליה שהיתה נל״ש]

[עי׳ תוס׳ לקמן עמוד ב ד״ה לאיסטטית]

[עי׳ תוס׳ יבמות קטז. ד״ה הכא]

[ע״ל לוחו]

[לקמן ו:]

הגהות הב״ח

(א) גם׳ הכא פלוני לא נהרגין: (ב) שם לפיכך אם נמלאת: (ג) תוס׳ ד״ה אין וכו׳ ולא שיזומו ע״י אחרים שיאמרו שפולג: (ד) ד״ה וכן וכו׳ לא תדיינו לבר חיובא וכו׳ ספק כל כך בעדות בממון וקרוב לודאי:

אין העדים נעשים זוממין עד שיזומו עצמן. פי׳ עצמן של עדים שיאמרו להם אתם במקום פלוני עמנו הייתם ולא שיזומו (ג) שיאמרו להורג לא הנהרג היה עמנו:

דבעידנא דאסהידו עדים לאו בר קטלא הוא. פ״ה משום דלא הוה מודה מיפטר ולא נרלה דזה לא מליו דאם כן כל חייבי מיתות בית דין יכול להודות ולפטור *עצמו וגרלה לפרש לאו בר קטלא הוא פירוש קודם שנגמר דיו הוא דשמא לא יבואו עדים ואם יבואו עדים לא יהא עדותן קיים ושוב אסור להורגו עד שיגמר דיו וכשנגמר דיו כבר ולאו בר חיובא הוא הואיל וכבר באו עדים ונתקבל עדותן והורגו פטור: **וכן** לענין קנס. אבל ולאו לענין ממון לא דכשמעידין דבאד בשבת גנב ובאו אנשים ואמרו דבערב שבת גנב ובאד בשבת עמנו הייתם ולאו אין משלמין ממון דבהיא שעתא דמסהדי גנבא בר חיובא אע״ג דלגבי נפשות לא(ד) אמרינן לבר חיובא *דכל כמה דלא נגמר דיו (נמי הוי בר חיובא משום שאיכו ספק כל כך עדות) בממון [הוי] קרוב לודאי שיבואו עדים ויעידו *אבל בעדות נפשות דבעינן דריסה ותקירה אז ודאי אמרינן דקודם שנגמר דיו לאו הוי בר חיובא:

ליסטטית

*להחרגה ורבי מאיר הברוה מישמעו ויראו נפקא: **מתני׳** *משלשין בממון ואין משלשין בכבות, כיצד: העידוהו שהוא חייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין משלשין ביניהם אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין כל אחד ואחד לוקה ארבעים: **גמ׳** מנא הא״ם *אמר אביי נאמר °רשע בחייבי מלקות ונאמר °רשע בחייבי מיתות ב״ד *מה להלן אין מיתה למחצה אף כאן אין מלקות למחצה °רבא אמר בעינן °כאשר זמם לעשות לאחיו ולוכא אי הכי ממון נמי °ממון מצטרף מלקות לא מצטרף: **מתני׳** אין העדים נעשים זוממין עד שיזימו את עצמן, כיצד, אמרו מעידין אנו באיש פלוני שהרג את הנפש, אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי נהרג זה או ההורג זה היה עמנו אותו היום במקום פלוני אין אלו זוממין *אבל אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהם באו אחרים והזימום, באו אחרים והזימום אפי׳ מאה, כולם יהרגו, רבי יהודה אומר *איסטטית היא זו ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד: **גמ׳** מנא הני מילי אמר רב אדא דאמר קרא °והנה עד שקר העד שקר ענה עד שתשקר גופה של עדות דבי ר׳ ישמעאל תנא °לענות בו סרה עד שתסרה גופה של עדות אמר רבא באו שנים ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו והלא במערב בירה עמנו הייתם, חזינן: אי כדקיימי במערב בירה מיחזא חזו למזרח בירה אין אלו זוממין, ואם לאו הרי אלו זוממין פשיטא מהו דתימא ליחיש לנהורא בריא, קא משמע לן ואמר רבא באו שנים ואמרו בסורא בצפרא בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בפניא בחד בשבתא עמנו הייתם בנהרדעא, חזינן: אי מצפרא לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדעא לא הוו זוממין ואי לאו, הוו זוממין פשיטא מהו דתימא *ליחיש לגמלא פרחא, קא משמע לן ואמר רבא באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני ובאו שנים ואמרו עמנו הייתם בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו עמנו הייתם בחד בשבתא אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש ולא עוד אלא אפי׳ אמרו ערב שבת הרג פלוני את הנפש (ה) נהרגין דבעידנא דקא מסהדי, גברא בר קטלא הוא, מאי קא״ל תניא לפיכך (ו) נמצאת אתה מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה סיפא מה שאין כן בגמר דין איצטריכא ליה: באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגמר דינו של פלוני ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני ולא עוד אלא אפי׳ אמרו בתרי בשבתא נגמר דינו של פלוני אין אלו נהרגין דבעידנא דקא מסהדי, גברא בר קטלא הוא וכן לענין תשלומי קנס באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי, גברא בר קטלא הוא ולא עוד אלא אפילו אמרו בערב שבת גנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי, גברא לאו בר תשלומין הוא, באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא ערב שבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ולא עוד אלא אפי׳ אמרו *(בחד בשבתא) גנב וטבח ומכר (ובתרי בשבתא) נגמר דינו אין משלמין דבעידנא דקא מסהדי, גברא בר תשלומין הוא: רבי יהודה אומר איסטטית היא זו כו׳:

*) גירסת רש״ל אמרו בתרי בשבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו

אי

כפשיטה בהולכה אישתכח דאינהו הוו מפסדי ליה והוקא קנס אבל בעדות ממון פטורין שהרי לא היו מפסידין אותו כלום אחר שהוא מחויב ושומר: **גברא בר תשלומין הוא.** כשהעידו אלו עליו כבר חייבוהו בית דין ואי הוה מודי לא הוה מיפטר:

שקמנו

עמנו הייתם בו ביום בנהרדעא כו׳. ואפיקנא לנמלא פרחא לא חיישינן. בחד בשבא הרג פלוני את פלוני ובאו ב׳ ואמרו בחד [בשבא] עמנו הייתם אלא בתרי בשבא הרגו ולא עוד אלא אפילו אם אמרו בערב שבת הרגו נהרגין דבעידנא דקא משהדי גברא לאו בר קטלא הוא. כלומר כיון שעדיין לא נגמר דינו להרגו נהרגין דבעידנא דמשהדי גברא בר קטלא הוא דהא נגמר דינו מקמי הכי בזמן רב וכיון דנגמר דינו מקמי הכי בזמן רב כאילו הרגו מאותה (העד) [העת]. וכן לענין תשלומין וכו׳: באו אחרים והזימו העדים באו אחרים והזימו המזימין ובאו עוד אחרים והזימו מזימי המזימין כולן יתחייבו.ע״ר המזימין ג)כולן יתחייבו האמת עד שיזומו ד)ר״יהודה אומר איסטטית היא זו.ע״ר לא נתון הוא זה ה)

ו) גרלה שהם היו מפרכים כיצד כמו ובאיזה לד נעשין זוממין לם יתחייבו. ואמר דזוקא כשאמרו המזימין עמנו הייתם. כלומר אפילו כתריבו אין נעשין זוממין וכיונא בזה מצינו בכ״מ: ב) לפי גירסת רבינו רבנו נסנאל פרי מיגמנות קמאי ז״ל קושית התוס׳ דינמות דף קנח ד״ה בכא ועי׳ ריטב״א כאן: ג) כלומר אותן שהזמה מלה עליהן כולן חייבין וכן מפורש בתוספתא ויש ס״ס שבמקום כולן פטורין צריך לבגיה כולן חייבין כמו שגרס בכמב״ן בתוספות: ד) עי׳ ר״ן ובמב״ן בתוספות: ה) כ״ה בערוך ערך איסטטים בשם רבינו

גליון הש״ס גמ׳ רבא אמר בעינן כאחד זומם. עיין בתוספות בה ע״א תוס׳ ד״ה וכן וכו׳ אבל בעדות נפשות. תמיהני למה הוצרכו לזה ולא בשאומו אמר לא כי אלא סוא בעמנו אמר לא כי אלא בשבת ע״ב לא כי בשבת מ״מ ליכא דין הזמה דבעידנא בבר חיובא דלא בעדות עדים לא היה בכ״ד יכולים לחייבו מ״מ סוא בעמנו שיודע בחמת בר חיובא הוא ומוטל עליו לבלם מבל״ל בקום ולבשבת דמלאתא ליט מוטל עליו לבלם דכ״ד אלא הייטבו ב״ד ליט מחויב בלל. ועי׳ תוס׳ בתוספות דף לג ע״ב ד״ה לאו. וכן בד״ר דנמה שיודע בחמת שבבא לאו בר קטלא הוא עמנו וליכא חיוב רק ע״ב ספק ב״ד. והמילוק נראה נכון וכרוב בעזה״ר:

נוטאו

מטלטלין בחמון ואין מטלטלין בחמות (אלא לו יד יקבל את האונדיה)

נוטאו

אינם נעשים זוממים אם נאמר לם אי (אינם נעשים זוממים אם נאמר לם ע״ר (מאיימים ... לרי הרוג נפ״ה ריהו אמנו ... ב)-אבל-

נוטאו

לו כאשר זמם הן ומסר להענישו שיומים לפיכך משלמין לו מנה. אבל מלקות דאי אשר להצטרף כל אחר לוקה ארבעים: **מתני׳** אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו עצמן כו׳. ראינו לרבותינו הגאונים ז״ל כי פירשו עד שיזומו עצמן עד שיחרישו ולא יכחישו המחסין את המזיפין ג) ואנו קבלנו עד שיזומו עצמן [הייגו] עד שיזומו העדים עצמן ויאמרו להן אתם הייתם עמנו במקום פלוני באותו היום שהעדתם שהרג פלוני את פלוני במקום פלוני ואותו המקום צריך לחיות רחוק מן המקום שהעידו בו העדים הללו. הלא תראה משנתינו דתני אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו עצמן מפרש כיצד מעידנו בפלוני שהרג נפש במקום פלוני כו׳ אמרו להם כו׳ אבל אמרו להם היאך אתם מעידין והלא אותו היום הייתם עמנו הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהן. ואמרינן בגמרא מנא הני מילי. אמר רבה דאמר קרא והנה עד שקר העד עד שתישקר נופה של עדות. כלומר עד שישקר הער. וכן לענות בו סרה. אמר רבה ב) באו ב׳ ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו אחרים ואמרו עמנו במערב בירה חוזנן אי כי קיימי במערב בירה סגי בירה חזו במזרח בירה האי דקמיל אינן זוממין דאמרינן הני וחני קושטא קאמרי ואם לא יכלי לסיחוא הרי אלו זוממין ולא אמרינן נהורא (דהאי) [דהני] בריא. וכן אם העידו ב׳ דבצפרא בחדא בשבא הרג פלוני את פלוני בסורא ובאו ב׳ ואמרו אמר רבא באו ב׳ ואמרו בחד בשבא הרגו ולא עוד אלא אפילו אם אמרו בערב שבת הרגו נהרגין דבעידנא דקא משהדי גברא לאו בר קטלא הוא. כלומר

נוטאו

אמר רבא באו ב׳ ואמרו בחד בשבא עמנו הייתם אלא בתרי בשבא הרגו ולא עוד אלא אפי׳ אמרו בערב שבת הרגו נהרגין דבעידנא דקא משהדי גברא בר קטלא הוא. אבל אם באו ב׳ ואמרו בחד בשבא עמנו הייתם אלא בערב [שבת] נגמר דינו ולא עוד אלא אפי׳ אמרו בתרי בשבא נגמר דינו אינן נהרגין דבעידנא דמשהדי גברא בר קטלא הוא דהא נגמר דינו מקמי הכי בזמן רב וכיון דנגמר דינו מקמי הכי בזמן רב כאילו הרגו מאותה (העד) [העת]. וכן לענין תשלומין וכו׳: באו אחרים והזימו העדים באו אחרים והזימו המזימין ובאו עוד אחרים והזימו מזימי המזימין כולן יתחייבו.ע״ר המזימין ג)כולן יתחייבו האמת עד שיזומו ד)ר״יהודה אומר איסטטית היא זו.ע״ר לא נתון הוא זה ה)

נוטאו

אמר רבא באו ב׳ ואמרו בחד בשבא הרגו ולא עוד אלא אפי׳ אמרו בתרי בשבא הרגו ולא עוד אלא אפי׳ אמרו בערב שבת הרגו נהרגין דבעידנא דקא משהדי גברא בר קטלא הוא. כלומר

חייבי מלקות מנין. פי' מנין דאין טוקין עד שיגמר הדין על פיסם וא"ם ואמאי לא בעי נמי(ה) כן חייבי ממון מנין דאין משלמין ממון עד שיגמר דינו על פיסם וי"ל דכמו דבדיני נפשות דרשינן עד שיגמר דינו מקרא דנפש בנפש דכתיב בעדים זוממין כמו כן כתיב ממון בעדים זוממין דכתיב *יד ליד לא יוקה דמפקי מינה (כתובות דף נב:) דממונא משלמין ודרשינן מינה עד שיגמר הדין:

חייבי גליות מנין. פירוש מנין דאין טוקין עד שיגמר דינו וקשיא דהא כשהעידו אחייבי גליות הרי הן חייבי מלקות וחייבי מלקות כבר גמרו מרשע רשע ופ"ה דמהיא לא יליפינן דלא עדים הזוממין שהרשיעו הגדון* ללקות לו למיתה דהאי קרא דרשע רשע בגידונין כתיב אבל כשהרשיעו הגדון לגלות לא גמרינן:

אף השניים מזימין הג' ומנין אפי' הן מאה ח"ל עדים. תימה אימא דעדים אחת אפי' לחרבנה מן הג' דכתיבי בקרא אבל אפי' מחרבנה לא וי"ל כיון שכת אחת מזמת שהי כתוב הא הדין מאה: אמר

מתניתא מקיים ברכת אי' על עדים מעידים כת אחר על עדים טבאים לזרוע

נוטה "אוסלית"

לם מ"ר מ"ר סם ס"ר כל' ב סמנ סם סוד מ"מ סם:

ם ר מ"ר סם ס"ר כל' ג מומ"מ סם:

בא ה מ"ר סם ס"ר פלנה ג סמנ סם מוד מ"מ סם:

מב ו מ"ר סם ס"ר כל' ג סמנ לאלין ריג מומ"ש מ"ם ס' ל ס"ל:

רש"ל נמלקות ממיתה

[מכה"ם הגיה ומפרש]

נוטה אין עדים זוממים נהרגין עד שיגמר הדין על הדיה

רש"ל אמת' נפש בנפש [וכמו דנרגים יש וכן בכל המקום]

נוטה מקורות ל:

= מקורות ל:

1) אין עונשין מן הדין (קו"ח)

2) אין מאסרין מן הדין

[נקמן יד. ז. סנהדרין מד. וס"ע וע"ו תוס' בסנהדרין ע:ד"ה בשמא]

נוטה מעשה טרגיל ר' יהודה בן לבא' עד זומם שלא הוצא אלא אי' מדם

[סנהדרין כח.]

נוטה מה נלמד מהפסוק "אל פי שני עדים או אל פי שלשה עדים יקום דבר"

כ"ב קמ:

רבינו חננאל

ואוקמה ר' אבהו לטעמא דר' יהודה בשקדמו והרגו הראשונה ולולי כן אפי' הראשונה אינה נהרגת. החיא דמייתי מהדי ואישתקיר אייתי אחריני ואישתקיר אייתי שהדי אחריני אמר ריש לקיש הוחזקה זו. א"ר יוחנן אם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו כלומר בשרין הן כרבב דמתניתין דאמרי כל זמן שלא הוחזקו בשרין הן. ואמר לך ר' יוחנן אפילו ר' יהודה לא פסלינהו אלא דאמר אמו חני הוו בהדי הני הוו בהדי הני דקא מסהדי הכי ה) אבל הכא אפי' ר' יהודה מודה דכשרון מ"ם הני הוא דהוו ידעי בשהדותא אבל הני דאישתקור לא הוו ידעי. פי' הדר חוא (לה ר') [לר'] אלעזר בישות. החיזר פנין ריש לקיש ונסתכל בר' אלעזר בן פרת תלמיד ר' יוחנן בפנים רעות לומר השמעת מפי ר' יוחנן ואינך אומרן משמו אילו הגדת לי כי ר' יוחנן אמר כך לא הייתי שונה בפני: אין העדים מסמין נהרגין עד שיגמר הדין. תניא רבי כ) אומר לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין. א"ל אביו ק"ו הוא. א"ל ליסתלנו רבינו שאין עונשין מן הדין הנביא ואיש אשר יקח את אשתו בת אביו בת אמו אין לי אלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו בת אמו ובת אביו מנין ת"ל ערות אחותו גילה עד שלא יאמר יש לי בדין - אם ענש על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו בת אמו ובת אמו לא כל שכן הא למדת שאין עונשין מן הדין עונש שמענו אזהרה מנין? תלמוד לומר ערות אחותך בת אביך או בת אמך אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו בת אביו ובת אמו מנין? תלמוד לומר ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא עד שלא יאמר יש לי מן הדין מה אם הוזהר על בת אמו שלא בת אביו ובת אביו שלא בת אמו ובת אמו לא כל שכן הא למדת שאין מזהירין מן הדין חייבי מלקות מנין? תלמוד לומר ערות רשע רשע חייבי גליות מנין? אתיא רוצח רוצח תניא אמר רבי יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג הנדון אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים אין העדים זוממין נהרגין עד שיזומו שניהם ואין לוקין עד שיזומו שניהם מיד קבל עליו ר' יהודה בן טבאי שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שטח וכל ימיו של ר' יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד והיה קולו נשמע וכסבורין העם לומר קולו של הרוג אמר קולי שלי הוא הרגו למה הוא מת אין קולו נשמע אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דלמא בדינא קם בהדיה אי נמי פיוסי פייסיה: **מתניתא** על פי שנים עדים או שלשה עדים (ומנין המר) אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא להקיש (שלשה לשנים) מה שלשה מזומנאת השנים אף השנים יזומו את הג' ומנין אפי' מאה ת"ל עדים רבי שמעון אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם זוממין אף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי' מאה ת"ל עדים רבי עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו ואם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה על ארת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מנין אפי' מאה ת"ל עדים אמר

המובה מרובה ממדת פורענות במדה טובה הוא אומר (שמות לד) *)עונר חסד לאלפים במדת פורענות הוא אומר(שם) על שלשים ועל רבעים:

*) [ע"ל שוטה וכ"כ בפנ"י לקמן כג. ד"ה על אחת ע"ש שהאריך בגיאור יפה]

הגהות הגר"א [א ב ג] במשנה נפש בנפש כע"ל (וכ"ה ברש"י ובפסקי ופי' תוי"ט): [ד] במשנה ע"ש בני עדים לו [ע"ש] שלשה עדים יקום דבר כע"ל. והוא דדברים יט:

בדיני

עין משפט נר מצוה

[שיך נמ"ל בפמנה]

לו א מ"ר פ"ב מסל' עדות סלכה ס סמנ מפיון ק מ"מ"ש מ"מ פי' לא סמ"ש ד:

לח ב מ"ר סם ס"ב כל' ה סמנ סם ולאיון ריג מ"מ"ש סימן לא:

גיליסת רש"ל ומסכ"ס יד כיד דמפקי

לם ג מ"ר סם כל' ב סמנ סם מוד מ"מ סם:

מא ה מ"ר סם ס"ב פלכה ג סמנ סם מוד מ"מ סם:

מב ו מ"ר סם ס"ב כל' ג סמנ לאלין ריג מומ"ש מ"ם פי' ל ס"ל:

רש"ל נמלקות ממיתה

[מכה"ם הגיה ומפרש]

נוטה סנהדרין לג:

נוטה מלין יא:

נוטה מקורות ל:

1) אין עונשין מן הדין (קו"ח)

2) אין מאסרין מן הדין

[נקמן יד. ז. סנהדרין מד. וס"ע וע"ו תוס' בסנהדרין ע:ד"ה בשמא]

נוטה מגיה מה: [תוס' סנהדרין ס"ע]

נוטה מעשה טרגיל ר' יהודה בן לבא' עד זומם שלא הוצא אלא אי' מדם

[סנהדרין כח.]

נוטה מה נלמד מהפסוק "אל פי שני עדים או אל פי שלשה עדים יקום דבר"

כ"ב קמ:

מסורת השרים

איסטטית היא. ברב אלפס פי' לשון סטיס (שבת דף סט:) פיסם וא"ם ואמאי לא בעי נמי(ה) כן חייבי ממון מנין דאין משלמין ממון עד שיגמר דינו על פיסם וי"ל דכמו דבדיני נפשות דרשינן עד שיגמר דינו מקרא דנפש בנפש דכתיב בעדים זוממין כמו כן כתיב ממון בעדים זוממין דכתיב *יד ליד לא יוקה דמפקי מינה (כתובות דף נב:) דממונא משלמין ודרשינן מינה עד שיגמר הדין: **חייבי** גליות מנין. פירוש מנין דאין טוקין עד שיגמר דינו וקשיא דהא כשהעידו אחייבי גליות הרי הן חייבי מלקות וחייבי מלקות כבר גמרו מרשע רשע ופ"ה דמהיא לא יליפינן דלא עדים הזוממין שהרשיעו הגדון* ללקות לו למיתה דהאי קרא דרשע רשע בגידונין כתיב אבל כשהרשיעו הגדון לגלות לא גמרינן: **אף** השניים מזימין הג' ומנין אפי' הן מאה ח"ל עדים. תימה אימא דעדים אחת אפי' לחרבנה מן הג' דכתיבי בקרא אבל אפי' מחרבנה לא וי"ל כיון שכת אחת מזמת שהי כתוב הא הדין מאה: אמר לך אנא דאמרי אפי' לרבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן אטו כולי עלמא גבי הני הוו קיימי אבל הכא הני ידעי בסהדותא והני לא ידעי בסהדותא: **מתניתא** אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הצדוקין אומרים עד שיהרג *שנאמר נפש(א) (תחת) נפש אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר עשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים ואם כן למה נאמר נפש (ב) (תחת) נפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרגו? תלמוד לומר נפש (ג) (תחת) נפש, הא אינן נהרגין עד שיגמר הדין: **גמ'** *תנא בריבי אומר לא הרגו נהרגין, הרגו אין נהרגין, אמר אביו: בני, לאו קל וחומר הוא? אמר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא *איש אשר יקח [את] אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו, ובת אמו שלא בת אביו, בת אמו ובת אביו מנין? ת"ל ערות אחותו גילה, עד שלא יאמר יש לי בדין - אם ענש על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו, בת אביו ובת אמו לא כל שכן הא למדת *שאין עונשין מן הדין, עונש שמענו, אזהרה מנין? תלמוד לומר *ערות אחותך בת אביך, או בת אמך אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו, בת אביו ובת אמו מנין? תלמוד לומר *ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא, עד שלא יאמר יש לי מן הדין: מה אם הוזהר על בת אמו שלא בת אביו ובת אביו שלא בת אמו, בת אמו לא כל שכן, הא למדת *שאין מזהירין מן הדין *חייבי מלקות מנין? תלמוד לומר *רשע, רשע, חייבי גליות מנין? אתיא רוצח רוצח, תניא אמר רבי יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג הנדון, אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא *שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים *אין העדים זוממין נהרגין עד שיזומו שניהם, ואין לוקין עד שיזומו שניהם, מיד קבל עליו ר' יהודה בן טבאי שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שטח וכל ימיו של ר' יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד והיה קולו נשמע וכסבורין העם לומר קולו של הרוג, אמר: קולי שלי הוא, הרגו למה הוא מת, אין קולו נשמע, אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דלמא בדינא קם בהדיה אי נמי פיוסי פייסיה: **מתניתא** *על פי שני עדים או שלשה עדים (ומנין המר) אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא *להקיש (שלשה לשנים) מה שלשה מזומנאת השנים אף השנים יזומו את הג', ומנין אפי' מאה ת"ל עדים רבי שמעון אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם זוממין אף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי' מאה ת"ל עדים *רבי עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו, ואם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על ארת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה, ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מנין אפי' מאה ת"ל עדים אמר

תורה אור

אי איסטטית היא זו אפי' כת ראשונה נמי לא? אמר ר' אבהו שקדמו והרגו, מאי דהוה הוה? אלא אמר רבא הכי קאמר אם אינה אלא כת ארת נהרגת אי איכא טפי אין נהרגין, הא בלבד קאמר: קשיא. הה"ל איתתא דאתאי סהדי ואישתקור, איתי סהדי ואישתקור, אזלה אייתי סהדי אחרינו דלא אישתקור אמר ריש לקיש הוחזקה זו, א"ל לר' אלעזר *אם היא הוחזקה, כל ישראל מי הוחזקו, זימנין הוו יתבי קמיה דרבי יוחנן אתא כי האי מעשה לקמייהו אמר ריש לקיש הוחזקה זו א"ל רבי יוחנן אם הוחזקה זו, כל ישראל מי הוחזקו, *הדר חזיה לרבי אלעזר בישות - אמר ליה שמעת מילי *מבר נפחא ולא אמרת לי משמיה! לימא ריש לקיש דאמר כרבי יהודה ורבי יוחנן דאמר כרבנן? אמר לך ריש לקיש אנא דאמרי לך אפי' לרבנן, עד כאן לא קא אמרי רבנן התם דליכא דקא מהדר אבל הכא איכא הא דקא מהדרא ורבי יוחנן אמר לך אנא דאמרי אפי' לרבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן אטו כולי עלמא גבי הני הוו קיימי אבל הכא הני ידעי בסהדותא והני לא ידעי בסהדותא: **מתניתא** *אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הצדוקין אומרים עד שיהרג *שנאמר נפש(א) (תחת) נפש אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר עשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים ואם כן למה נאמר נפש (ב) (תחת) נפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרגו? תלמוד לומר נפש (ג) (תחת) נפש, הא אינן נהרגין עד שיגמר הדין: **גמ'** *תנא בריבי אומר לא הרגו נהרגין, הרגו אין נהרגין, אמר אביו: בני, לאו קל וחומר הוא? אמר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא *איש אשר יקח [את] אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו, ובת אמו שלא בת אביו, בת אמו ובת אביו מנין? ת"ל ערות אחותו גילה, עד שלא יאמר יש לי בדין - אם ענש על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו, בת אביו ובת אמו לא כל שכן הא למדת *שאין עונשין מן הדין, עונש שמענו, אזהרה מנין? תלמוד לומר *ערות אחותך בת אביך, או בת אמך אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו, בת אביו ובת אמו מנין? תלמוד לומר *ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא, עד שלא יאמר יש לי מן הדין: מה אם הוזהר על בת אמו שלא בת אביו ובת אביו שלא בת אמו, בת אמו לא כל שכן, הא למדת *שאין מזהירין מן הדין *חייבי מלקות מנין? תלמוד לומר *רשע, רשע, חייבי גליות מנין? אתיא רוצח רוצח, תניא אמר רבי יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג הנדון, אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא *שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים *אין העדים זוממין נהרגין עד שיזומו שניהם, ואין לוקין עד שיזומו שניהם, מיד קבל עליו ר' יהודה בן טבאי שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שטח וכל ימיו של ר' יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד והיה קולו נשמע וכסבורין העם לומר קולו של הרוג, אמר: קולי שלי הוא, הרגו למה הוא מת, אין קולו נשמע, אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דלמא בדינא קם בהדיה אי נמי פיוסי פייסיה: **מתניתא** *על פי שני עדים או שלשה עדים (ומנין המר) אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא *להקיש (שלשה לשנים) מה שלשה מזומנאת השנים אף השנים יזומו את הג', ומנין אפי' מאה ת"ל עדים רבי שמעון אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם זוממין אף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי' מאה ת"ל עדים *רבי עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו, ואם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על ארת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה, ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מנין אפי' מאה ת"ל עדים אמר

[ד"ל להקיש שנים לשלשה כ"ל בהכל"ש]

[ד"ל אמר]

[כתובות לו:]

[כתובות כה:]

[עי' פרש"י בסנהדרין לו. ד"ה מבא]

[עי' פרש"י בתוס' יבמות ד"ה והתניא]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חייבי מלקות ומי' ואמאי לא בעי נמי כבי חייבי ממון:

(ב) [ע"ל מ"ז] רש"ל

[פסחים כד. יבמות כב:] [סנהדרין ל. וש"ע]

[עי' תוס' בבא יב: ד"ה רבי נתן]

[ע"ל מ"ז]

[ע"ל מ"ז]

[ע"ל מ"ז